

# Brieven van lezers

## Duale accountantsmarkt

In zijn artikel over ontwikkelingen in het vakgebied van de industriële economie (ESB van 31 augustus 1994) geeft A. van Witteloostuijn enkele voorbeelden die zijn ontleend aan de Nederlandse bedrijfstak accountancy.

Ik ben het geheel eens met de auteur dat de bedrijfstak accountancy in toenemende mate wordt gekenmerkt door een duale marktstructuur, maar niet met de mogelijke verklaring die Van Witteloostuijn daarvoor geeft. Hij noemt in dit verband de dualisering van de markten van de klantengroepen en de nieuwe wetgeving inzake de goedkeuring van jaarrekeningen door gekwalificeerde externe accountants. Het laatste (door Van Witteloostuijn aangeduid als "verplichte winklenering") zou de duale vraag van grotere en kleinere organisaties hebben geïnstitutionaliseerd.

Voor een goed begrip is het noodzakelijk wat dieper in de historie te duiken. Het eerste Nederlandse accountantskantoor werd opgericht in 1883. De sterk bedrijfseconomisch georiënteerde functievervulling van de openbare accountant in Nederland vormde de basis voor een maatschappelijke erkenning van het be-

roep, die pas tachtig jaar later door een wettelijke regeling officieel is bevestigd. Sprekend in de termen van Van Witteloostuijn was toen reeds, door de natuurlijke werking van de markt, de basis gelegd voor de duale marktstructuur. Vlak voor het jaar waarin de wettelijke regeling van het beroep tot stand is gekomen (1962), telde de bedrijfstak 17 kantoren met méér dan 10 accountants. Bijna al deze kantoren (16) hebben op basis van de eigen positie in de markt via fusies de weg gevonden tot de huidige Nederlandse 'grote vier', te weten Coopers & Lybrand, Deloitte & Touche, KPMG Klynveld en Moret Ernst & Young (zie de tabel).

Het waren voormannen van de huidige vier grote kantoren die in het begin van deze eeuw als pionier (Emanuel van Dien, Jacobus en Johannes Moret), zakenman (Pieter Klynveld) of wetenschapper (Theodore Limpert) het profiel bepaalden van de accountant/adviseur die méér wilde dan als alleen werkend professional te functioneren in een kleine, besloten sociale structuur. Voor hen was de wereld hun werkterrein. Zo bezocht Van Dien als eerste Nederlandse accountant in 1904 het 'Congress of Accountants' in Saint Louis, VS, en reisde Jacobus Moret tijdens de eerste wereldoorlog in opdracht van een Belgische baggermaatschappij naar Argentinië om ter plaatse de werken-administratie en organisatie te begeleiden en verbeteren. De kantoren van deze voormannen, waarvan de namen terug te vinden zijn in de genoemde 16 grotere kantoren uit het jaar 1960, hadden op dat moment

een zodanige cliëntenportefeuille en daarmee samenhangende personeelsbezetting, dat zij actief konden inspelen op nieuwe uitdagingen. Denk aan de oprichting van de EEG in 1957 en de stroom Amerikaanse investeringen in de jaren zestig. In lijn daarmee trokken ook de grotere Ne-

derlandse accountantskantoren over de grenzen en vestigden kantoren in de belangrijke handels- en financiële centra van Europa. Daarnaast waren het ook met name deze kantoren die investeerden in nieuwe ontwikkelingen als automatiseringsdeskundigheid, kennis op het gebied van computer auditing, btw-problematiek, internationaal fiscaal advies e.d. Aldus konden de grotere accountantskantoren uit de jaren zestig na hun onderlinge fusies een commerciële meerwaarde bieden aan de middelgrote en grote bedrijven van ondernemend Nederland. Zij konden immers in eigen land en in het buitenland aan hun cliënten dezelfde kwaliteit en breedte van dienstverlening aanbieden. De kleine accountantskantoren konden deze ontwikkeling niet volgen.

Over de jaren heen is in dit beeld niet veel verandering gekomen. Anno 1994 vormen de kleine accountantskantoren voor Nederlands grote vier geen bedreiging. Het is eerder omgekeerd. Door hun vele lokale vestigingen hebben de grote accountantskantoren een sterke marktpositie binnen het mkb. Om hiertegen front te vormen hebben meer dan 100 kleine accountantskantoren zich in de afgelopen jaren gegroepeerd binnen het Samenwerkingsverband Registeraccountants (SRA), dat faciliterend optreedt op het gebied van beroepsaansprakelijkheidsverzekering, vaktechniek en opleiding.

Samenvattend kan worden geconcludeerd dat pas met het verkrijgen van een bepaalde omvang accountantskantoren werkelijk kunnen profiteren van schaalvoordelen. De vereiste omvang is steeds hoger komen te liggen. Voor de Nederlandse verhoudingen lijken de grote vier nu hun maximale omvang te hebben bereikt. Bijna alle beursgenoteerde ondernemingen behoren tot hun cliënten en binnen het mkb is hun markt-aandeel ook van overwegend belang.

Het feit dat het accountantsberoep in Nederland in 1962 formeel een wettelijke erkenning kreeg en in 1971 de Wet op de Jaarrekening van Ondernemingen in werking trad, door Van Witteloostuijn aangeduid als verplichte winklenering, heeft hierop nauwelijks invloed gehad.

### W.B. Moret

De auteur is vennoot van Moret Ernst & Young.

### Grootste kantoren en aantallen accountants in 1960 en 1993

Naam kantoor in 1960	Naam kantoor in 1993	1960	1993
Klynveld Kraayenhof & Co.	KPMG Klynveld	76	495
Frese & Hogeweg	Idem	35	-
Moret & Starke	Moret Ernst & Young	28	546
Ver. Account.kantoren	Coopers & Lybrand	26	434
Ned. Account. Maatschap	Deloitte & Touche	24	312
Th. & L. Limpert	Moret Ernst & Young	23	-
Van Dien, Van Uden & Co.	Coopers & Lybrand	23	-
Meyer en Horchner	KPMG Klynveld	22	-
Moret & De Jong	Moret Ernst & Young	18	-
Bakker, Spits & Co.	Coopers & Lybrand	18	-
Brands & Van Rhijn	Moret Ernst & Young	14	-
Dijker, de Leede & Co.	Idem	13	-
Nietzman, ten Hage & Kuiper	Coopers & Lybrand	12	-
Jonkers & De Jong	Moret Ernst & Young	11	-
Dijker, De Boer en Vink	Coopers & Lybrand	11	-
Joh. Doornbos	Idem	11	-
Totaal aantal accountants		365	1.787